

A HERCEGSZÖLLŐSI KÁNONOK MAI MAGYAR NYELVEN

(A szöveget átdolgozta Szabó András)

A fordítás a Kánonok 1577-ben, Pápán nyomtatásban megjelent magyar szövegváltozatából készült, amely sok ponton eltér a feltehetően korábbi latintól. A magyarról magyarra való fordítás a közérthetőséget tartotta szem előtt, s ezért nem tartotta meg a korabeli terminológiát, így pl. eklézsia helyett egyházközség, község helyett gyülekezet vagy nép, tanító helyett lelkész, pásztor helyett lelkipásztor, senior helyett esperes, szuperintendens/főpüspök helyett püspök szerepel a szövegben.

Az Alsó- és Felső-Baranyában lévő egyházközségek törvényei, amelyeket Hercegszöllősen fogalmaztak meg negyven prédikátor jelenlétében és jóváhagyásával, 1576. augusztus 16-án.

1. Amint csak egy igaz és örökkévaló Istent kell minden keresztyén embernek hinnie és vallania, s ez az Isten az e világi uralkodók fölött áll, ugyanígy a hit és az üdvösség tekintetében nem kell törődnünk az e világi

hatalmasokkal, még akkor sem, ha el akarnának minket tiltani a hittől.

2. Ő az az igaz Isten, akit a Szentírás Jehovának nevez, rajta kívül nincs más Isten. Hisszük, hogy természete és lényege szerint ő egy, ugyanakkor három személye van: az Atya, Fiú és Szentlélek. Mindezt úgy, hogy mindegyik személy valóságosan ott van az egy Istenben, elkülönülnek, és nem keverednek. Nem hiszünk három Istenben, mert a többistenhit utálatos, a háromságot nem az istenségben, hanem a személyekben hisszük lenni.
3. A püspök semmilyen ügyben ne menjen a saját feje után, ha valamit kezdeményez, akkor azt tárja az esperesek és az érintettek elé, s ha egyetértenek, akkor cselekedjen.
4. Az anyaszentegyház ügyeiben minden lelkésztől engedelmességet kívánunk. Ha valahol szükséges a jelenlétük, akkor feltétlenül legyenek ott, hacsak valami olyan nem történne, ami őket megakadályozná ebben. Ezenkívül, mivel a vezetőknek a közegyház ügyei miatt néha távol kell lenniük, azt akarjuk, hogy a szomszéd faluban vagy városban szolgáló prédikátor hívás esetén helyette prédikáljon, kereszteljen és eskessen. Ugyanígy ha valamelyik prédikátort hívatja vagy valahová valamilyen céllal küldi az esperes, annak engedelmeskedjen.

5. De mivel egyes lelkészek a Sátán ösztökélésére nem törődnek az előjáróikkal, s nem engedelmeskednek a hívásuknak, ezért úgy határoztunk, hogy az ilyeneket az Anyaszentegyházhoz méltó büntetéssel megbüntetjük.
6. Mivel Pál apostol ismert módon megparancsolja, hogy azokat, akik az Isten Anyaszentegyházában szolgálni akarnak, mielőtt szolgálatba lépnének, először le kell vizsgáztatni, ezért azt kívánjuk, hogy senki se prédikáljon vagy kereszteljen, amíg a tudásáról az Anyaszentegyház le nem vizsgáztatta. Ugyanakkor hozzátesszük, hogy az esperes megengedheti a prédikálást azoknak, akiknek ismeri a tudását és a jámborságát.
7. Az asszonyok szülés utáni beavatását, mivel az ószövetségi törvény volt, nem akarjuk az Újszövetségben megtartani, s nem kötelezünk senkit a 40 vagy 80 napra, mint az Ószövetségben, hanem csak intjük őket a természetes tisztaság megtartására.
8. A szentek ünnepnapjait (mert sem Krisztus nem szerezte, sem az apostolai nem parancsolták) nem akarjuk megülni, mint a pápisták (katolikusok), hanem csak az Úr napját, amelyet közismert nevén vasárnapnak nevezünk, azt szenteljük meg az Ő parancsolata szerint. De ezenkívül megszenteljük és meg-

ünnepeljük Krisztus születését, körülmételésének, halálának, feltámadásának, mennybemenetelének és a Szentlélek kitöltetésének napjait, egyrészt mert hitünk fő igazságait tartalmazzák, másrészt üdvösségünknek és fogadalmunknak minden részletét magukba foglalják.

9. Amiképpen a hétköznapiak a fizikai munkára és a megélhetésünk biztosítására rendeltettek, ugyanúgy az ünnepnapok arra valók, hogy Isten népe azokon – abbahagyva a fizikai munkát – az ő szent Igéje hallgatásával és a szentségekkel foglalkozzon. De mert most az ünnepnapokon inkább gerjesztjük Isten haragját, mint hogy engesztelnénk, s hivalkodással, kevélységgel, részegséggel, szidással, veszekedéssel, táncolással, viszálykodással, alantas játékokkal és sok egyéb gonoszsággal töltjük el az időt, ezért úgy határoztunk, hogy a keresztyének a felsoroltakat hátrahagyva, magukat csak Istennek szenteljék, és az ő napját nagy szentségben, józanságban és az atyafiúi szeretet gyakorlásával tiszteljék meg, Isten Igéjét hallgassák, s imádkozzanak mind a templomban, mind a templomon kívül. A lelkészek pedig szorgalmasan intsék és serkentsék a hallgatóikat.

10. Hogy pedig ezekre a szent dolgokra a keresztyének jobban rászokhassanak, és az igaz tudományban naponként növekedhessenek, azt akarjuk, hogy a lelkészek ne csak prédikáljanak, hanem a gyermekeket is tanítsák a keresztyénség és a hit alapismereteire, amint azt az őskeresztyénség papjai is tették.
11. Minden prédikátor járjon el hűségesen a tiszttségében, de közben figyeljen, hogy ne kaszáljon más lelkész rétjébe, ne prédikáljon, kereszteljen vagy eskessen annak tudta és akarata nélkül. Ha az beteg, vagy nincs otthon, s a gyülekezet az ő szolgálatát kéri, akkor lehetséges a helyettesítés, de úgy, hogy amit érte adnak, azt ne fogadja el, hanem hagyja ott a helybéli lelkésznek. Azt is akarjuk, hogy senki se lépjen más prédikátor helyébe, csak akkor, ha a gyülekezet az előző lelkész járandóságát megadta.
12. Minden prédikátor csak annyi terhet vegyen magára, amennyit el tud hordozni. Ezért, ha őket egy város vagy falu képes eltartani, a nagyobb jövedelem miatt ne vállaltanak el többet. Viszont ha kevés a lelkész, akkor szabad két-három faluban is szolgálatot vállalni, de Isten Igéjével ne nyereszkedjen a prédikátor, hanem Krisztus anyaszentegyházát építse, hogy áradjon az Isten

Igéje, s a keresztyének mindenütt épüljenek a hitben.

13. Mindezekén túl Krisztus nevében parancsoljuk minden lelkésznek, hogy senki közülük ne változtasson helyet a nagyobb jövedelem kedvéért, még akkor sem, ha hívják. Inkább igyekezzen Isten egyházának épülésére, mint a nagy jövedelemre. A gyülekezet se küldje el a lelkipásztorát haragból vagy önfejűségből, s az egyházi vezetők tudta nélkül, mert gyakran megtörténik, hogy a gyülekezet a hízlekedőkben és állhatatlanokban inkább gyönyörködik, mint az igaz tanítóknak, és így kedvük szerint való prédikátorokat válogatnak maguknak.
14. Pál apostol ismert parancsa az, hogy a lelkész részeges ne legyen, ezért minden prédikátor oltalmazza magát a részegségtől. Ha valakiről bebizonyosodik, hogy részeg, az mind a hivatását, mind saját magát bemocskolja, ezért meg akarjuk fosztani őt a tisztaságtól. Azt sem engedjük meg senkinek, hogy a kocsmában együtt igyon a parasztokkal.
15. Hogy pedig a keresztyéneknek ezek a határozatai tartósak lehessenek, s megmaradhasson közöttünk a jó rend, azt akarjuk, hogy a lelkészek minden évben kétszer gyűljenek össze, s nyilvános zsinatot tartsanak, amelyen minden ügyet szorgalmasan vizs-

gáljanak meg, s helyesen, valamint jó renddel határozatokat hozzanak. Aki a zsinatot elmulasztja, s nem megy el rá, s magát tisztességes és elegendő indokkal ki nem menti, azt közakaratból megfosztjuk a tisztségétől. Ha a zsinaton valamilyen vita keletkezne a lelkészek között, azt a vezetők jelenlétében elrendezhetik.

16. Mindenkinek észben kell tartania, hogy senki sem vádolhatja be lelkéstartását gyűlöletből vagy gonosz akarattól az esperes előtt, inkább szeretettel bánjon vele, hogy az ő lelkét Istennek megnyerhesse. Az egyháztagoktól is ugyanazt kívánjuk, hogy így az egymás bevádolása a vezetők előtt inkább a lélek orvossága legyen, mint bosszúállás azért, amit velük tettek.
17. A lelkészek egymással való vitáját, vádolását, szidalmazását, árulását, egymás ellen való pletykálkodásukat semmiképpen nem tűrjük el. Ezért, ha egy prédikátor vagy kevélységből, vagy önhittségből háborúságot indít, azt az Anyaszentegyházhoz illő büntetéssel akarjuk megbüntetni.
18. A lusta és henyélő prédikátort, aki csak vasárnap vesz könyvet a kezébe, a többi napon pedig részegeskedik, vagy szanaszét kószál, ha egy-két intés után nem javul meg, megfosztjuk a tisztségétől. Azt akarjuk, hogy

minden héten, amikor az embereknek több szabad ideje van, ha többször nem is, de legalább háromszor prédikáljon, vasárnap pedig mindig kétszer. Így ő maga is épülhet tudományában, s a gyülekezet is rászokik a prédikációra.

19. Senki se hagyja el az év vége előtt az egyház-községét; ha máshová akar menni, akkor töltsse ki az esztendejét, s akkor is jelentse az esperesnek a távozását. Az Úr nevében azt is szigorúan megparancsoljuk, hogy senki úgy ne ígérkezzen el valahová, hogy aztán csalódást okozzon, hanem először vizsgálja meg, hogy mehet-e, vagy nem. Mert ugyan a hazugság minden emberben visszataszító dolog, de különösen azokban, akik életükkel és tudásukkal sokak példaképei. Vigyázzanak azért, hogy hazugságukkal a tisztségüket és saját magukat be ne mocskolják.
20. A közegyház szükséglete gyakran pénzt kíván, ezért ha egy lelkésznek emiatt be kell fizetnie valamit, azt minden zúgolódás nélkül tegye meg.
21. A Sátán az ő szolgálai keresztül mindig azon igyekszik, hogyan ejthetné az igaz lelkészetet az ő csábító beszédével veszedelembe, ezt már sokszor megpróbálta. Ezért azt akarjuk, hogy egyetlen lelkész se vitázzon vagy társalogjon az eretnekekkel, hogy Isten ne-

ve őmiattuk ne szidalmaztassék, és a többi lelkészt se hozzák veszélyes helyzetbe. Ezért mondja Krisztus: „hagyjátok őket, mert megvakultak.” (Máté 15,24). Pál apostol is ugyanezt mondja: „Az eretnek embert egy vagy két intézés után, ha meg nem tér, kerüld” (Titus 3,10), János evangélista is ugyanezt parancsolja: „Ha valaki ezt a tanítást nem fogadja el közületek, annak ne köszönjete, s ne engedjétek be a házatokba.” (2János 1,10).

22. Ha valamilyen nehézség keletkezne a keresztyének között, a lelkész ne cselekedjen semmit a maga feje után, hanem rögtön Isten Igéjét tekintse meg, valamint az őskeresztyének Isten Igéjével egybehangzó kánonjait, vagy törvényeit, s azok értelmében döntsön mindenről.
23. Azt kívánjuk, hogy minden prédikátornak legyen könyve, amelyben a megkeresztelt gyermekek nevét és a dátumot felírja, hogy meg lehessen szüntetni a házassági zűrzavart. Ha eltávozik a gyülekezetből, akkor a könyvet ne vigye magával, hanem hagyja ott az utódjának.
24. Se prédikátor, se iskolai tanító ne távozzon egyik egyházkerületből a másikba anélkül, hogy a korábbi lakhelye püspökétől bizonyító levelet ne hozna jámborságáról. Erre a sok hamis lelkész miatt van szükség, akik al-

tomban belopódnak közénk, amint Krisztus megmondta róluk. Ugyanígy a gyülekezet se fogadjon fel olyan lelkészt, akinek nincs bizonyáglevelle a tudásáról és az életéről.

25. Noha a keresztyének között sok gonosz, istentelen, szitkozódó és átkozódó ember van, akik senkit sem kímélnek, s a lelkészeket is gonosz beszéddel támadják, ennek ellenére minden lelkészt intünk a szelídségre és az alázatosságra, hogy a hallgatóikat, akiknek kenyerét eszik, ne szidalmazzák még akkor sem, ha azok szidnák őket, mert Krisztus is ugyanígy cselekedett. Ha pedig valamelyik lelkész szitkozódó és átkozódó lenne, és ez bebizonyosodik, egy-két intés után – ha meg nem javul – az Úr nevében megfosztjuk a tisztségétől.
26. Az iskolai tanítók a lelkipásztoruknak tisztelettel engedelmeskedjenek, s lelkipásztorukat ugyanott a gyülekezetben, vagy másutt alattomosan se ne gyalázzák, se ne beszéljék ki. Ha pedig valamelyik iskolai tanító ok nélkül ellenségeskedik az ő lelkipásztorával, s annak nem tudja megmondani a valódi okát, akkor megbüntetjük. Azt is elvárjuk tőlük, hogy tisztségükben híven járjanak el, mind az ifjak és gyermekek tanításában, mind pedig a templomi cselekmények segítésében, ami az ő feladatuk. Továbbá ne köve-

teljenek a lelkészekről nagyon drága ételeket, hanem amit azok szerezhettek az étkezésre, akár sok, akár kevés lesz, azzal ők is elégedjenek meg. A lelkipásztorok is tiszteljék a tanítójukat, és ha a díjlevél szerint ebéddel és vacsorával tartoznak nekik, azt híven adják meg, ha pedig az nincs benne a fizetségben, akkor arról ők maguk gondoskodjanak.

27. Hogy az anyaszentegyház keresztyéni fegyelemben és jó rendben maradhasson, azt határoztuk, hogy az egyházközségeket minden évben egyszer meg kell látogatni, amikor mind a lelkészek, mind a gyülekezeti tagok tudását és erkölcsét meg kell vizsgálni, de olyan módon, hogy a látogatókat mindenütt megvendégeljék azok, akikhez mennek.
28. A keresztyén gyülekezetből való kitiltást, amely kezdettől fogva megvolt Isten népe között, most is meg akarjuk tartani. Ennélfogva Isten Igéjének tanítása szerint kitiltunk minden bűnben élő embert, aki soha meg nem akarja jobbítani az életét. Ilyenek a részegesek, a hamisan esküvők, a szitkozódók és átkozódók, a tolvajok, a paráznák és az uzorások. Tesszük ezt azért, hogy akik még megmenthetők, azok megjavuljanak, akik pedig jobbulni nem akarnak, azok több gonoszságba és nagyobb veszedelembe essenek. Azt is hozzátesszük, hogy a kitiltottakat

- addig nem lehet visszaengedni, amíg Istent és a keresztyéneket meg nem követik.
29. Akik fel akarják szenteltetni magukat lelkésznek, azoknak vendégül kell látnia azokat a lelkészeket, akik az ő érdekükben jelentek meg. Azt kívánjuk, hogy a felszentelendőt először latinul vizsgáztassák az iskolában, s csak azután kérdezzék ki a gyülekezet előtt.
30. Mivel a tánc keresztyén és tisztességes emberhez nem illik, ezért azt nem engedjük meg senkinek, sőt azt kívánjuk, hogy a lelkészek teljesen tiltsák meg. Ha pedig maga a lelkész vagy egy családtagja táncolna, azt meg kell fosztani a tisztségétől.
31. Nem engedünk vasárnap lakodalmat vagy eljegyzést tartani, mert azt a napot Isten saját magának foglalta le, és az ő Igéjének hallgatására és tanulására rendelte, s nem a testnek ételben és italban való tobzódására. Szombaton vagy hétfőn sem lehet, mert az emberek az ő mértéktelen evésükkel és ivásukkal alkalmatlanná tennék magukat az Úr napjának megszentelésére. Azt is elvárjuk mindenkitől, hogy ne teli hassal és józanon eskessen és esküdjön.
32. Senki se adja össze a házasulandókat addig, amíg meg nem győződött arról, hogy nem élnek mással házassági kötelékben.

33. Senki se adjon össze – még a felsőségtől való féltében sem – össze nem illő életkorú személyeket. Tizennégy évnél fiatalabb lányt még fiatalemberhez se adjon hozzá, idősebb férfiak pedig nem adhatók össze tizenhat évnél fiatalabb menyasszonnyal. Ha a lelkész ezt nem tartja be, elveszti a tisztségét. Azt is akarjuk, hogy a lelkészek a Szentírásból és a természet törvényéből döntsenek a házasságok kérdésében, s ne a pápa dekrétumaiból.
34. Mivel a titkos házasságokból és eljegyzésekből sok gonoszság, veszekedés, s gyakran vérontás is támad, ezért azt akarjuk, hogy senki se eskessen vagy tartson eljegyzést titokban, hanem mindezek tisztességes emberek előtt történjenek, még ha a lelkész nem is lehet ott mindig. A házasságközvetítők pedig jól nézzék meg, kiket hoznak össze, és ha valami kétség merülne fel, addig ne lépjenek, amíg a lelkészt nem értesítik. Nem engedjük meg, hogy asszonyok legyenek házasságközvetítők.
35. Ha az egymással eljegyzett személyek összevesznének, akkor addig nem lehet őket megesketni, míg ki nem békülnek. Ha pedig az egymástól való elidegenedésnek való oka van, elválhatnak egymástól, még akkor is, ha már esküt tettek. Ugyanígy, aki ok nélkül el akar válni a jegyesétől, és nem

fogad szót, s békülni sem akar, az továbbra is elkötelezett marad, a másik fél pedig szabad ember lesz.

36. A kereszteleés ugyan nincs helyhez kötve, mégis az Isten által való szereztetés megtisztelésére azt akarjuk, hogy a templomban legyen, ahol a keresztyének Isten Igéjének hallgatására összegyűlnek. Ha egy faluban sem lelkész, sem templom nincs, akkor másutt is megtörténhet a kereszteleés, csak ne kocsmbában, vagy egyéb nem tisztességes helyen legyen.
37. Pál apostol nem engedi a nőknek, hogy a templomban prédikáljanak, ezért a kereszteleést sem engedjük meg nekik, még akkor sem, ha a gyerek kereszteletlenül hal meg. Krisztus összeköti a prédikálást a kereszteléssel, tehát ha prédikálniuk nem szabad, akkor keresztelniük sem. Hogyha pedig a bába más ember tisztét bitorolva keresztelne, az a keresztség nem lesz érvényes, s attól a lelkész újonnan megkeresztelheti a gyereket.
38. Azt kívánjuk továbbá az Úr nevében mind az arra alkalmas férfiakról, mind a nőktől, hogy gyakran vegyenek úrvacsorát, s azt el ne mulasszák. A lelkészek pedig előre jelentés be a gyülekezetnek, hogy mikor lesz, hogy mindenki időben készülhessen rá.

39. Mivel a haragtartás és a gyűlölködés nem fér össze Istennel, s az általa szerzett szent vacsorával, ezért a haragosokat és a gyűlölködőket a lelkész ne engedje az úrasztalához, amíg egymással ki nem békülnek, ez a lelkész felelőssége.
40. Mivel mind az evangélisták, mind Pál apostol azt mondják, hogy Krisztus az utolsó vacsorán kenyeret és bort vett a kezébe, és azt adta a tanítványainak, ezért mi is az Ő vacsoráját nem a pápa ostyájával, hanem kenyérrel és borral akarjuk kiszolgáltatni.
41. Ezt is elvárjuk a lelkészekről, hogy az úrvacsora kiszolgáltatásakor intsék és tanítsák a gyülekezetet, szavuk legyen a legvilágosabb, hogy az úrvacsora értelmét a sok kerengő és érthetetlen beszéddel el ne homályosítsák. Arra is figyeljenek, hogy kit lehet az úrasztalához bocsátani, mert ha olyanokat is odaengednek, akiket joggal elűzhetnének, akkor ugyanúgy vétkeznek, mintha az Úrnak tetsét a kutyák és disznók elé hánynák.
42. Akik semmiképpen nem akarnak úrvacsorát venni, azokat először intse meg a lelkész, ha nem jobbulnak meg, akkor tiltassanak ki a gyülekezetből.
43. Azokat a kisgyerekeket, akik még nem tudják magukat bűnbánattal megvizsgálni, s nem tudnak különbséget tenni az Úrnak

teste és más külső eledel között, nem engedjük oda az úrasztalához.

44. A fülbegyónást és a bűnök előszámlálását, amelyet a pápa papjai kívánnak az emberektől, nem támogatjuk. De a megrettent lelkű emberek felkereshetik a prédikátorokat, és vigasztalást kaphatnak tőlük.
45. A beteg ember körül nagyon forgolódik az ördög, hogy kétséget támaszthasson Isten irgalmasságával és a bűnbocsánattal kapcsolatban, ezért minden lelkésztől elvárjuk, hogy amikor a beteg ember vigasztalást kíván, és őket hívhatja, keressék fel, és Isten Igéjének orvosságával gyógyítsák az ő lelküket, erősítsék és bátorítsák őket az ördög kísértései ellen, hogy kétségbe ne essenek, s ne váljanak az ördög zsákmányává, hanem bátran és vígan távozzanak e világból.
46. Miután ezek a törvénycikkek és a keresztyén anyaszentegyház rendjéről szóló szabályok a Szentírás mércéje szerint igazaknak találhattak, és minden keresztyén prédikátornak tetszenek, azt akarjuk, hogy minden prédikátor írja alá. Ezzel ő mindenben engedelmességet ígér, hogy vakmerően nem akar ezek ellen a szabályok és törvények ellen fellépni. Ha pedig valaki ezeket a szabályokat megvetve sem ő maga nem ezek szerint él,

sem pedig az ő gyülekezetét nem ennek megfelelően tanítja és irányítja, őt mint az igaz hit ellenségét és minden jó rendtartás felforgatóját Isten Igéjének fegyverével, majd a világi többség által megengedett büntetéssel, közös akaratból megbüntetjük.